

Honnyi Levelek, Tudósítások, és Egyebek.

Nro. 23.

A Magyar Kurir 27-dik darabjához.

Folytatása a' Minister Hertzeg Benevent' *finantziái beszédjének*; a' Pairek' kamarájában: —

„Éppen mintbogy ennek az erős emelő rúdnak dolgában szenvedett Frantzia ország fogyatkozást, azért nem juthatott-el ő bizonyos tekintetben, a' maga leg szerentsésebb éghajlása, kövér és gazdag földje, számos munkás, és szorgalmatos népei, egy szóval a' boldogságnak minden elementomai mellett is, arra az állapotra, melyre néki különben eljutni kellett volna.

Ímért lehet a' mi ezelőtt kevéssel elöltött 's régibb időnkbeli fogyatkozásokat is megmagyarázni, mellyek Országlószékünknek' némely intézeteit érdekelték. Ha mostani Országlószékünk minden kötelességeit telyesíti, így Frantzia ország egy új, 's még eddig igen meg nem esmért erőre fog kapni, a' melly tekintetben úgy ítélték a' Ministerek, hogy jövendőre nézve semmi jobb kezességet nem találhatnak annál, hogy most azon hitelezőiket fizessék ki, a' kik az utóbbi időbeli Országlószékkel bizonyos Contractusokra léptek volt, 's illy módon a' jövendőt mind azoktól a' terhektől mentsek-meg, mellyek a' mult időkből veszik eredeteket. És ha szükséges volna az, hogy annak a' szép Systemának, mellyet Országlószékünk a' követésre felvett, 's a' mellyet törvényeinknek 's finantziái Intézeteinknek fundamentomjokká akar tenüi, hasznos voltát példák által mütogassuk, nem kellene egyebet tselednünk, csak azon hasznokat elő hoznunk, mellyeket ugyan azon Systemából más népek vettek. —

„Anglia itt ismét az első példa; An-

glia, az által a' megsértheletlen hűség által, mellyel ő a' maga hitelezőinek tett ígéretek telyesítette, az ő 20 esztendő-kig tartott hadakozása mellett is, 's a' mellett is, hogy az ő hajói és kereskedő portékái a' száraz földnek majd minden kikötőhelyeiből vissza igazítottak, még is mind ezek mellett véghez tudta azt vinni, hogy 10 esztendőknél lefolyta alatt 25 millió Sterlingeiből álló summát vegyen költsön esztendőnként, és így éppen annyit, a' mennyire mi a' mi esztendőnként való jövedelmünket tehetjük, tudni illik 600 millió Frankot. Ha azt tenné ellenem valaki, hogy mi a' 20 esztendeig tartott revolúció által kiüresítettünk, én ennek az *Amérikai* öszszesövetkezett Státusoknak véllünk éppen megégygyező példájával felelnék, a' hol az Országlószék éppen ezen Systemának követése által emelte-ki magát a' leg kétségesebb állapotból, és helyezettte legboldogabb állapotra. —

„Ez az ország is egy revolúción esett vala által, véres és semmivé tévő hadakozást folytatott, 's azután mind azokkal az inségekkel kénytelenített küszködni, mellyeket a' gyáva papiros pénz maga után hágy. Földjei miveletlen valának, 's nem volt a' ki azokat megvegye; lakosainak száma nem ment többre harmadfél millió-nál; az Országlószék 70 millió Dollárok-kal, 385 millió Frankokkal, vala adós; azok, kiknek kezeikben a' Státus' kötelező papirosai voltak, alig adhatták-el azokat 10 vagy 12 per Cent vesztéssel. És még is, azt a' sok és nagy hasznat megfontolván, melly a' tett ígéreteknek hűség megtartásából szokott származni, ezen időben fizették-le az Amérikai öszszesövet-

vetkezett Státusok a' 70 millió Dollárok-ból állott adósságot egészen. A' melly kötelező levelek (*Statusobligatiók*) 10 's 12 *per Cent* veszteséssel adattatták-el, esztendővel azután a' kész pénz el egy formálog (*ul pari*) jártak. Innen következett osztán, hogy az ország, mint valamely igazó páltzatsapás által, tőke pénzekre tett szert, mellyek egy revolutzió után, a' melly, akar mi módon folytattassék, mindenkor ezen tőke pénzeknek semmivé tetődéseken végződik, az országnak első szükségét szokták tenni. A' pénz nem soká kissebb *per Cent* fizetéssel kezdett a' magános emberek' kezéin forgani; a' mezzei munkás gazdák, kézművesek, és kereskedők segedelmeiket találtak a' tőke pénzembereknél, 's szélesebben kiterjesztették keresményi intézéseiket. —

„Ha az Amerikai öszszeszyetkezett Státusokban a' hitelezők eránt való hűség és egyenesség ilyen resultatumokat szültek, bizonyosan hasonlókat vagy még nagyobbakat kellene ezeknek szülni Frantzia országban. Mindenek felett a' hitelnek és a' pénz érdekének lejjebb való szállásának kell Frantzia országban boldogságot szülni. Azon állapotban, melyben ő van, csak tőke pénzekre van neki szüksége, hogy mind azokat a' hasznos ssorgalmatoskodásokat és próbatételeket, mellyek a' nemzeteknek fenyegetést és nagyságot költsönöznek, 's azoknak boldogságokat állandóvá teszik, folytathassa 's kiterjesztesse. —

„Úgy itél a' mi Országlószékünk, hogy azon intézetek által, mellyeket előtökbe terjesztenünk szerentsénk van, megtette az ezen szerentsés resultatumokra vezérlő intézeteket. Egygyik ezek közzül egyenesen arra czéloz, hogy kissebb *interésért* kap-hason pénzt költsön a' magános ember. Ezt a' czélt úgy gondolja hogy elérí az Országlószék, ha olyan költsönözés' módját hoz-bé, melly által a' Királyi kints' kötelező irásait vissza vásárolhatja, 's

elenyésztetheti. Az a' jus, hogy ilyen költsönözés' nyitassék, alkalmatosságot ad az Országlószéknek arra, hogy azokat, a' kiknél Királyi kötelező levelek találhatnak, megkínálhassa azzal, hogy azokat vissza váltjatöllök, ha ők arra réa állanak inkább, hogysem azokért kissebb *interés* rendeltesék. Hogy e' kettő között választihassanak, mindentelyes szabadságot kell nekik engedni.

„Azt ugyan nem tagadhatjuk, hogy a' mi finantziál Systemánknak ilyen módon való tökellentesítettésére szükségesképpen megkívántató eszköz' dolgában nekünk még fogyatkozásunk van. Nintsen tudai illik *Amortizáló* kassánk, 's a' többi. — (Itt azt magyarázza-még körülállásosan a' Minister, hogy a' Királyi Országlósnak visszatérése után miért nem jóvállotta az Országlószék még mind ez ideig ennek a' hasznos kassának felállítását; azt is mondván egyeltek között, hogy ez a' fundus csak úgy eszközölheti a' tőlle váratott nagy resultatumokat, mellyeket egyeb-eránt csak a' számlálás tudomány.' (*Arithmetica*) segedelme által lehet magyarázni, ha olyan tőke pénzekre fundáltatik, hogy azokat semmi változás nem érheti. Azért igen hasznos valamely Státusban az éféli jó fundamentomon épült *Amortizáló* kassa, hogy, ha szintén nagy *interest* fizet is a' maga hitelezőivök, de sok és nagy hasznot is veszen abból, hogy a' hitelezőknek halálokkal ezeknek beadott tőke pénzek is amortizálódik. A' jövő esztendőben lehet az Országlószék' reménsége szerént egy *Amortizáló* kassát megfundálni Frantzia országban) — Továbbá így végzi szavait a' Minister: —

„Ez egy olyan új idő, melyben annak a' Fejedelemnek igazságos és mértékletes volta, kinek közöttünk való megjelenése a' világnak békességet adott, minden nap éreztetni fogja vellünk azon virtusoknak hasznos vóitokat, mellyért olly könnyen zálogul szolgálhat a' Frantziáknál a' be-

tsület. Es azt is remélhetjük, hogy az a' hékolyás, mellyet más népek magokhoz a' Frautzia nemzet' erköltseinek oly sok időtől fogva engedtek, egész Európára ki fogja terjeszteni azt a' mértékletességet, melly, az alattvalóknak szerentséjekre, most szükségesebbé lett mint valaha volt, arra, hogy a' Fejedelmek a' magok hatalmakat és ditsősségeket fenn tarthassák.,,

A' kamara azt rendelte, hogy ez a' beszéd nyomtattassék ki és minden tag 4 nyomtatványt kapjon belőlle.

Orosz Birodalom.

Az igazgató szent Synodus a' *Státus-tanáts*, és az igazgató *Senatus*, azon *Ukásra* nézve, melly által a' Császár kijelentette, hogy meg nem engedi azt, hogy neki emlékeztető oszlopot emeljenek, és hogy neki *Megáldatott* nevet adjanak, melly alázatossággal meghatározták: 1) ször, hogy ezt a' Felséges *Ukást*, mint az ő Cs. Felsége jó akarattónak, mellyel népéhez viseltetik, új zálogát, így szintén a' nevezett három Fő Tanátsoktól a' győzedelmeskedő és háládatos Orosz birodalom' nevében, a' kért de meg nem nyert dologra nézve ő Felségéhez küldetett kérő levelet is, minden azzal volt czélzásokkal egyetemben, a' közönséges megesmértetés végett terjeszszék a' rendkívül való Gyülés' eleibe — 2) ször, hogy az eredeti *Ukást*, 's a' rendkívül való Gyülésnek, 's a' *Senatus Moskai* Osztályának, ezen tárgyat illető minden Aktáikat, egy különös skatulyában (ládátskába) a' jövődő világnak emlékeztetére, az igazgató *Senatus* rendkívül való Gyülésénél tartsák-fenn.

Azon követség' tagjai, melytől a' Birodalom feljebb nevezett három fő Tanátsai, a' *Megáldatott* nevezetet 's az emeltetendő *Oszlopot* illető kérelmet a' Császárhoz Német országra küldötték volt, Senátor és Titkos Tanáts Hertzeg *Kurakin Sandor*, Lovasság' Generálissa *Tormissov*, es Senátor Gróf *Soltikon* voltak. — Az oszlopra ilyen czimírás volt határozatva: *Sau-*

dornak a' Megáldatottnak, az egész Orosz Birodalom' Császárijának, a' Birodalmak' nagy lelkü helyreállítójának, a' háládatos Orosz Birodalom által.

Olasz Ország.

A' minden féle Szerzetes Papoknak visszaállítatások végett kiadatott irás, szóloróra itt következik: —

„A' közelebről lefolyt szerentsélen időnek nehéz terhei alatt nem a' kisebb rosszak közzé tartozott az, hogy a' Szerzetes Papok elnyomattattak 's mintegy tökéletesen semmivé tétettek, kikben az anyaszentegyház a' maga örökké való támoszait, 's a' keresztény és polgári világ, a' neveltetésre, tudományokra, 's a' világi és lelki, magános és közönséges boldogságnak minden ágaira nézve, minden jónak gazdag kútfejét találta-fel. A' *Szent Atya*, nem vesztette-el a' Pápai Székrevaló viszszejöveletek a' maga szemei elől azokat a' rossz következeseket, mellyek innét következtek vala, 's azok a' még sokkal rosszabbakat sem, a' meltlyeket várnunk kellettett volna, ha ez az elnyomattatás és semmivétetetés, így maradt volna, mellyet az Istennek általhatatlan végzése, magában ebben a' Catholicens világ' fő városában és a' Pápai minden Státusokban, véghez vinni az istentelenségnek megengedtek vala. Azon pártfogáshoz képeest, mellyel az anyaszentegyház az ilyen szent Institutumokhoz viseltetni minden tekintetben tartozik, 's azon hajlandósághoz képeest, mellyel ő Szentsége, mint a' ki ditsőségének lenni tartja azt, hogy maga is ezen Szerzetek közzül egygyik legrégibbnek a' tagja, ezekhez vonatattik, ő Szentsége a' maga atyai gondoskodásához legmeltöbb tárgynak iteli lenni, hogy őket minnyájokat a' lehetőbb hamarsággal a' magok omladozásai közzül kiemelje. De sok akadályok által gátoltatnak az ő Szentsége kívánságai, mivelhogy a' Szerzetes Papoknak elszélesztetődéssek, az ő rendes összejűjtet-

etéseket terkessé teszi, 's az ő házaik és klastromaik is nagy részint özszeronygylott, minden késeületeiktől megfosztatott, lakhatatlan, 's jövedelmeik egy részétől megfosztatott állapotban vannak. Ő Szentsége azonban abban foglalatoskodik, hogy olyan eszközöket találhasson, melyeknek segedelmeikkel ezen nehézségeket elháríthassa, a' melly mellett azon is iparkodik ő Szentsége, hogy ezeknek a' társaságoknak új fényességet szerezzen az által, hogy őket, a' lefolyt időbeli romlottságot meggondulván, a' Szerzei reguláknak szoros követésire, melly az ő magok elszázuásának szent és derék tulajdonságához olly méltó, meghívja. Ezen célzásnak annál könnyebben lehető elérésére, egy *Reform-Congregatziót* nevezett-ki ő Szentsége, 's azt akarja, hogy ez hathatósan iparkodjék mindenben, a' mi a' Szerzeteknek kívánt módon való és szerentsés helyreállításokra megkívántatik. Ezen célzásokképpest egy plánum dolgoztatott-ki és terjesztetett ő Szentsége eleibe, melyben elintéztetett, hogy a' gazdasági eszközöket a' mostani időhöz képpest megszerezni miképpen kellessék, 's azon törvények és regulák; mellyeket ezen papi társaságoknak meg kell tartani, miként határozottassanak meg; jóvaltatik ezen plánumban az is egyszermind, hogy mivel az ő helyreállítások a' Pápai Státusokban egyszerre mindenütt meg nem eshetik, tehát most egyelőre csak *Rombában* véteztessék munkába, a' hol nékik minden meglévő klastromok, mingyárt által adattatnak, hogy annyi számú Papoknak, a' mennyi beléjük fér, lakóhelyül szolgáljanak, 's a' hennét lassanként más klastromokba mehetnék által, a' szerént, a' mint ezek, valamint a' Pápa Státusaiban, úgy a' Catholicus világban minden Státusaiban helyre állittatnak, a' melly utolsóban azoknak Országlószékeiktől és Püspökeiktől várnuok lehet, hogy a' hozzájuk küldetett Szerzei Előjárókhoz srgedelemmel fognak viseltetni abban,

hogy a' mennyiben a' környülállások megengedik a' keresstényi kegyességnek és *Evangeliumi* tökéletességnek ezen menedék helyei, helyre állittathassanak. Ő Szentsége ezt az eleibe terjesztetett plánumot helybehagyni, és meg parantsolni méltóztatott, hogy ez közönségesen kihirdetessék, a' mint ezennel ki is hirdettetik, 's a' többi. Költ Aug. 15-dik napján 1814-ben, a' Státustitoknoki Tanátsban. —

„*Cardinalis Pacea*, az anyaszentegyház *Camerarius*usa és fő Státustitoknokja.

Magyar Ország.

Azokról a' szerentsétlenségekről és pusztulásokról, mellyeket a' nagy árvizek Augustus' végén és September' elején, hazánknak külömbkülömb vidékein okoztak, 's a' mellyekről a' M. Kurir már egyszer rövideden emlékezett, ilyen környülállásosabb tudósításokat olvasunk, a' hazabeli, név szerént a' *Poronyi* közönséges Ujságlevelekben: —

„*Győrnek környéke*, 's a' mellette lévő sziget, egészen elborítottatott vala a' víztől. Hasonló pusztulás látogatta-meg *Sopronynak* vidékeit is. *Lotsmánd* nevű mező várost és *Németfalut* egészen elmosta a' víz, úgy hogy a' helyeket sem lehet esmerni. De még ezeknél is rettentesebb áradások voltak *Szala* vármegyében és *Horváth* országban. A' *Muhr* és *Dráva* vizek között úgy felnőtt a' víz egész *Csák-tornya* felé, hogy egy öllel haladta felyül az országos utat, a' melly pedig itt jó magas. A' legszebb és legnépesebb helységeket érvén ez a' szerentsétlenség, emberisok, marha pedig megszámlálhatatlan vesztetel. *Widowetz*ből, *Domburuból*, és *Legradból* mind az erdőkre futottak-ki az emberek, a' marhák pedig némely dombokon állapodván-meg, ott éhen vesztetel, minthogy egy hét tölt benne, míg a' víz szállani kezdett. — Ezekből meg lehet látni, hogy egyéb kárt is mennyit vallottak ezen helységek.